

WETENSCHAP & ONDERZOEK

Topsport als motor voor nationale trots?

Nederlanders meest trots op sportprestaties

Voorafgaand aan het WK voetbal in Zuid-Afrika gaf een kwart van de Nederlanders aan het evenement op geen enkele wijze te zullen volgen. Achteraf bleek dat slechts voor één op de tien te gelden. Vergelijkbare verschillen waren er bij het EK in 2008 en bij de Olympische Winterspelen van 2010. Nederlanders, mannen meer dan vrouwen, laten zich altijd weer meeslepen door de prestaties van Nederlandse topsporters en zijn daar ook orgaan trots op. Trotser dan op wetenschappelijke, technologische of artistieke prestaties van landgenoten. Niettemin blijken nationale trots en verbondenheid relatief stabiele kenmerken, die slechts in beperkte mate stijgen tijdens voetbalkampioenschappen en Olympische Spelen, zoals blijkt uit longitudinaal onderzoek in de periode 2008-2010.

Door Agnes Elling, Jvo van Hilvoorde & Renko van den Doel

Zondagavond 11 juli ging de hoop van Nederland op het winnen van de wereldtitel door een doelpunt van de Spaanse tegenstander in rook op. Daarmee verdween niet alleen de droom om in de meest prestigieuze, professionele en geglobaliseerde tak van sport wereldkampioen te worden, maar ook de belofte op regeneratie en revitalisatie van een klein land in crisis.

Eindelijk zou niet alleen het sportieve drama van 1974 'overschreven' kunnen worden, maar zouden ook in meer algemene zin het tanende zelfrespect en gevoelens van nationale identificatie en trots van het Nederlandse volk opbloeien. Ook zou de wereldbeker hernieuwde internationale prestige opleveren: iedereen in de wereld zou weer eens weten dat ons land tot grootse prestaties in staat is.

Open deur

Gelet op de zichtbaarheid van het Oranjelegioen en de alles overtreffende kijkcijfers van de WK-wedstrijden van het Nederlands elftal – zelfs in de groepfase kregen Nederlanders massaal thuis, op het werk, in kroegen en op pleinen – lijkt de hypothese dat topsportprestaties bijdragen tot nationale trots en identificatie een open deur.

Maar is deze relatie wel zo eenduidig als ze lijkt? Worden Nederlanders daadwerkelijk trots van olympische medailles of van een succesvol EK of WK voetbal? Of bieden internationale topsportevenementen vooral een ideaal podium om uiting te geven aan gevoelens van nationale identificatie en trots die toch al leven onder de bevolking?

De resultaten van de metingen zijn indicatief voor de grote rol van de media en de aanzuigende betrokkenheid bij internationale sporttoernooien; zeker wanneer Oranje goed presteert. Zo gaf een kwart van de Nederlanders (meer vrouwen dan mannen) voorafgaand aan het WK aan het evenement op geen enkele wijze te zullen volgen (noch kijken, lezen of erover praten). Achteraf bleek slechts één op de tien op geen enkele wijze betrokken te zijn geweest. Vergelijkbare verschillen waren er bij het EK 2008 en de Olympische Winterspelen.

Dit gegeven, plus de grote trots (> 80%) op nationale sportprestaties, maakt nieuwsgierig naar het publieke oordeel over het voornemen om in 2018 het WK voetbal in Nederland te organiseren, en in 2028 de Olympische Spelen. Iets meer dan de helft van de volwassen Nederlandse bevolking blijkt (helemaal) achter die ambities te staan (zie figuur 3). Nationale trots wil dus niet zeggen dat we die evenementen dan ook maar zelf moeten organiseren. Ook hier bestaan verschillen tussen de diverse groepen. Van de jonge mannen ondersteunt twee derde de olympische ambities, van de oudere vrouwen minder dan de helft. Verder zijn (zeer) trotse Nederlanders (63%) en voetbal liefhebbers die wettelijk kijken (79%), beduidend enthousiaster vergeleken met niet-trotse Nederlanders (37%) en personen die eigenlijk nooit naar voetbal op televisie kijken (28%).

FOTO: ANP PHOTO

Hoewel Nederland afgelopen zomer wederom de wereldbeker aan zijn neus voorbi zag gaan, kwam de nationale trots evengoed tot een hoogtepunt tijdens de huldiging van de Oranjehelden.

Of heeft het met trots en identificatie niet veel te maken en dienen Nederlanders gewoon graag een feestje wanneer daar aanleiding toe is en gaan ze daarna weer over tot de orde van de dag?

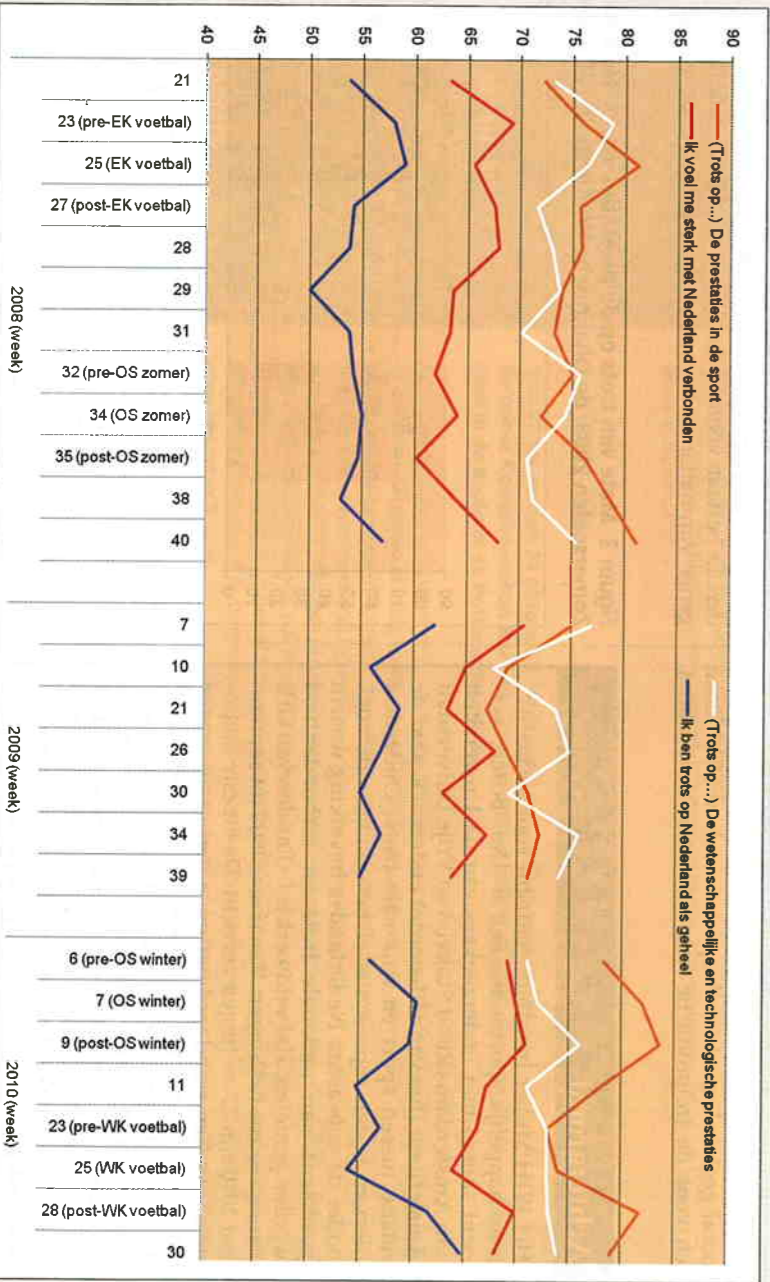
Antipatriotisme

Net als in veel andere landen ontstond het besef van een nationale identiteit in Nederland pas in de negentiende eeuw; vanwege een groei in nationale wetgeving en overheidsingrijpen én in de rol van natiestaten als legitieme actoren in internationale relaties. Het is niet toevallig dat aan het eind van de negentiende eeuw ook de internationaal georganiseerde wedstrijd sport opkomt, gebaseerd op nationale vertegenwoordiging van de sterkste sporters uit verschillende landen.

Na de Tweede Wereldoorlog brak een nieuw tijdperk aan van versterkte globalisering en veranderende nationale en supranationale verhoudingen (denk aan de oprichting van de EU), ook in de sport. Tot die tijd vormden regionale identiteiten en specifieke bevolkingsgroepen of zoals in Nederland, geloofsovertuigingen (zullen), de meest do-

Zie verder pag. 30

Figuur 1 Algehele gevoelens van nationale trots en verbondenheid en nationale trots vanwege sport en wetenschappelijke prestaties 2008-2010*.

* Nederlandse volwassen bevolking, in procenten (zeer) sterk mee eens.

COLUMN

Investeren in de top, knagen aan de basis?

Nederland ambieert een plek in de top tien van het medailleklassement. In het rapport *Nederland in de top 10* stelt technisch directeur Maurits Hendriks van NOC*NSF dat ons nog een ferme uitdaging te wachten staat, willen we dat doel bereiken. Geld is daarbij secundair. Waar het Hendriks c.s. vooral om gaat, is dat de topsport niet langer wordt aangestuurd op basis van "solidariteit, consensus en leden-democratie". Hendriks c.s. bepleit een slagvaardig en krachtig topsportbestuur, met een breed mandaat, dat keuzes durft te maken en afreken op prestaties. Top- en breedtesport lijken in deze visie niet meer onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Voor een land dat zich Europees kampioen breedtesport mag noemen, zijn dat uitdagende én zwaarwegende woorden. Dat topsportmedailles in Nederland minder kosten dan in andere landen, is mede te danken aan de hoogwaardige sportinfrastructuur die ons land kenmerkt. Hoe het de breedtesport vergaart als die wordt losgekoppeld van de topsport, is een niet onbelangrijke kwestie. Te vrezen valt dat het steeds moeilijker zal worden om geld te vinden voor verenigingen en maatschappelijke sportprojecten, als die meer onkopspeld raken van de aansprekende wereld van de topsport. Andersom luidt de vraag hoeveel belastingbetalende burgers nog over zullen hebben voor medailles, als ze de sportmogelijkheden voor hun kinderen zien wegwijnen. Het scheiden van top- en breedtesport lijkt tot slot op gespannen voet te staan met het belang dat in de studie *Nederland in de top 10* aan talentontwikkeling wordt gehecht.

Tegelijk is de werkelijkheid van alledag dat top- en breedtesport uit elkaar drijven. De belangen worden steeds groter, de discourses anders. De vraag voor de aankomende jaren is dan ook hoe top- en breedtesport zinvol aan elkaar kunnen worden verbonden. Hoe moet en in andere organisatorisch vormgegeven worden, en hoe kan – in tijden van bezuinigingen – voorkomen worden dat er wordt geïnvesteerd in de top, terwijl er aan de basis wordt geknaagd? Zie daar de niet kinderachtige uitdagingen waarin een nieuwe lichterling sportbestuurders (Bolhuis, Dielessen en Hendriks bij NOC*NSF, Opstelten en Telling bij Olympisch Vuur) én een nieuw kabinet de aankomende jaren de tanden mogen zetten.

Koen Breedveld
Directeur WJH Mulier Instituut